

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet Ökade möjligheter till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2016:12)U2016/0064/GV

Statens Institutionsstyrelse (SiS) har beretts tillfälle att lämna synpunkter på ovanstående betänkande.. SiS får med anledning av remissen anföra följande.

Statens institutionsstyrelse (SiS) ansvarar för sådana särskilda ungdomshem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Vid de särskilda ungdomshemmen bedrivs individuellt anpassad tvångsvård av ungdomar med allvarlig psykosocial problematik. Vården syftar till att hjälpa ungdomarna till utveckling och mognad samt skapa förutsättningar för ett liv utan våld, droger och kriminalitet. Vården av ungdomarna sker till övervägande del med stöd av LVU. Ett mindre antal ungdomar är frivilligt placerade på de särskilda ungdomshemmen med stöd av socialtjänstlagen (2001:453). SiS har även ansvaret för verkställighet av den straffrätliga påföljden slutna ungdomsvård som regleras i lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård (LSU). Även de ungdomar som dömts till slutna ungdomsvård vårdas på de särskilda ungdomshemmen. SiS har 24 ungdomshem (ca 700 platser), vilka är belägna över hela landet. Vistelsetiderna varierar mycket, från några dagar upp till, i vissa fall, flera år. Den genomsnittliga vårdtiden uppgår till ca fem månader.

Parallellt med vård och behandling bedriver SiS skolverksamhet. Ca en tredjedel av ungdomarna är skolpliktiga. Av de som inte är skolpliktiga är få behöriga till gymnasieskolans nationella program. En överväldigande majoritet av dessa elever deltar ändå i skolverksamheten och studerar vanligen på introduktionsprogram.

Skolverksamheten inom SiS regleras i 24 kap. 8-9 §§ skollagen (2010:800). SiS skolverksamhet utgör en särskild utbildningsform och ingår därför inte i skolväsendet (1 kap. 2 § skollagen). I enlighet med 24 kap. 8 § skollagen ska alla skolpliktiga barn som placeras i ett särskilt ungdomshem hos SiS, och som inte lämpligen kan fullgöra sin skolplikt på annat sätt, fullgöra den genom att delta i utbildning vid hemmet, dvs. inom SiS. Eleverna ska få utbildning som motsvarar utbildning i grundskolan eller, i förekommande fall, grundsärskolan eller specialskolan. De ungdomar inom SiS som inte längre är skolpliktiga, och som inte lämpligen kan fullgöra skolgång på annat sätt, ska genom SiS försorg ges möjlighet att delta i utbildning som motsvarar sådan utbildning som erbjuds i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan (24 kap. 9 § skollagen). Alla ungdomar på de särskilda ungdomshemmen har således rätt att få den utbildning de behöver oavsett ålder, problem och tidigare skolgång.

Relevanta bestämmelser i skollagen, skolförordningen (2011:185) och gymnasieförordningen (2010:2039) ska – med vissa specificerade undantag – tillämpas på skolverksamheten vid SiS särskilda ungdomshem (24 kap. 8 och 9 §§ skollagen samt 14 a kap. 1 § skolförordningen och 13 a kap. 1 § gymnasieförordningen). I huvudsak ställs samma krav på SiS skolverksamhet som på utbildning inom skolväsendet.

Varje institution utgör en skolenhet. Eleverna på var och en av skolenheterna har mycket olika behov och förutsättningar, och de befinner sig oftast på olika utbildningsnivåer. På varje skola vistas elever i olika åldrar. SiS strävar efter att skilja på institutioner som tar emot skolpliktiga elever och institutioner som tar emot de ungdomar som inte längre är skolpliktiga. Med anledning av den extremt höga beläggning som för närvarande råder har det emellertid inte varit möjligt att skilja dessa kategorier åt.

Förutsättningarna att bedriva undervisning skiljer sig också åt mellan de olika skolenheterna. Gemensamt för SiS skolor, bl.a. beroende på institutionernas storlek och varierande elevunderlag, är att de har särskilda svårigheter att organisera skolverksamheten med egen behörig personal. Ett exempel är modersmålsundervisningen där behovet nu snabbt blir allt större på grund av det kraftigt ökande antalet nyanlända elever som placeras på ungdomshemmen.

Den 1 juli 2015 infördes en möjlighet att bedriva fjärrundervisning för att eleverna inom SiS ska få ökad tillgång till undervisning med en legitimerad och behörig lärare. Syftet är att SiS ska kunna ge betyg i fler ämnen samt bredda utbudet av ämnen och kurser. Fjärrundervisning får anordnas i samtliga ämnen i de skolformer SiS utbildning ska motsvara utom svenska, svenska som andraspråk, engelska och matematik. Fjärrundervisning får också användas för att ge elever studiehjälp på modersmål.

SiS omfattas för närvarande inte av bestämmelserna om entreprenad och samverkan i 23 kap. skollagen utom såvitt avser medicinska insatser. SiS strävar efter att anställa legitimerade och behöriga lärare och att därutöver, när sådana inte finns att tillgå för närundervisning, använda fjärrundervisning i de fall detta är möjligt. Mot bakgrund av vad som anförts ovan om svårigheter för SiS med små geografiskt spridda skolenheter att tillgodose behovet av behöriga lärare skulle myndigheten se positivt på att det ges ett uttryckligt lagstöd för möjligheten att sluta avtal om entreprenad och/eller samverkan även såvitt avser uppgifter inom utbildning. Framför allt kan det gälla avtal med kommuner i skolornas närområde men också avtal om fjärr-undervisning med annan utförare.

SiS har gett in en skrivelse till Utbildningsdepartementet som gäller bestämmelserna om entreprenad och samverkan i skollagen. Den 17 december 2015 anfördes i svar från departementet att skolverksamheten inom SiS omfattas av förevarande utredningsuppdrag (U2015/05311/S).

I delbetänkandet anges emellertid att särskilda utbildningsformer enligt 24 kap. skollagen inte omfattas av utredningens uppdrag (s. 26). Utredningen skriver även rörande gällande rätt och huvudmannaskap att staten får vara huvudman för sameskolan och specialskolan, men inte för grundskola, grundsärskola, gymnasieskola eller gymnasiesärskola (s. 47). Här förefaller utredningen alltså ha bortsett från den skolverksamhet som SiS bedriver. Vidare framgår under rubriken Möjliga beställare att utredningens förslag i delbetänkandet inte innebär någon förändring i sak i fråga om staten som beställare av entreprenad (s. 96).

Ser man däremot till föreslagen författningstext; 23 kap. 1 §, 3-4 §§ samt 6 § första stycket skollagen, så skulle SiS omfattas av bestämmelserna. Det är också SiS bestämda uppfattning att myndigheten bör omfattas av dessa.

Beträffande föreslagna ändringar i sak har SiS följande synpunkter.

Utredningen föreslår att 23 kap. 4 § skollagen ska ändras så att modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål ska få lämnas på entreprenad och samtidigt förenas med fjärrundervisning. En förutsättning för detta är dock enligt förslaget att utföraren av entreprenaden också är en huvudman. Som anförts ovan har SiS svårigheter att hitta behöriga lärare till sina skolenheter, som är spridda över hela landet. Behovet av modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål ökar, och det skulle vara en fördel för SiS att kunna sluta avtal om fjärrundervisning med utförare som inte nödvändigtvis är skolhuvudman.

Den föreslagna bestämmelsen i 23 kap. 5 § skollagen ger regeringen möjlighet att låta ytterligare ämnen eller utförare omfattas av entreprenad. Detta gäller dock bara inom

skolväsendet. För att öka SiS möjligheter att erbjuda den undervisning som eleverna har behov av skulle SiS se positivt på om myndigheten omfattades även av 23 kap. 5 § skollagen.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Kent Ehliasson. Föredragande har varit enhetschefen Anita Andersson.

Kent Ehliasson

Anita Andersson

Kopia

SiS ledning

Institutionschefer ungdomsvården

Registratorer

HK-chefer

Fackliga företrädare

Huvudskyddsombudet